

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Практичні завдання
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни**

**"ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ
ТА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА"**

**для студентів спеціальності
8.15010008 "Публічне адміністрування"
всіх форм навчання**

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015

Затверджено на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки.
Протокол № 6 від 05.11.2014 р.

Укладач Шумська Г. М.

П 69 Практичні завдання до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Державне регулювання економіки та економічна політика" для студентів спеціальності 8.15010008 "Публічне адміністрування" всіх форм навчання / уклад. Г. М. Шумська. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 32 с. (Укр. мов.)

Подано завдання до самостійної роботи студентів за всіма темами, що розглядаються в рамках навчальної дисципліни. Запропоновані завдання подано у вигляді кросвордів, творчих, практичних завдань тощо. Вирішення цих завдань дозволить студентам закріпити отримані теоретичні знання та здобути професійні компетентності у сфері державного регулювання економіки та економічної політики.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.15010008 "Публічне адміністрування" всіх форм навчання.

Вступ

Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу. Її слід розглядати як спосіб індивідуалізації процесу навчально-професійної підготовки студентів, як основу самоосвітньої діяльності фахівців, вагомий чинник їх професійної мобільності.

Метою самостійної роботи студентів є засвоєння знань та їх реалізації, а також формування певних компетентностей, які необхідні їм у майбутній професійній діяльності.

Студентам для засвоєння навчальної дисципліни "Державне регулювання економіки та економічна політика" запропоновані такі види самостійної роботи:

- 1) опрацювання та вивчення рекомендованої літератури;
- 2) обробка лекційного матеріалу;
- 3) розгляд і опрацювання окремих питань, що не розглянуті на лекційних заняттях;
- 4) розв'язання кросвордів і творчих завдань за темами навчальної дисципліни;
- 5) вирішення практичних завдань за темами навчальної дисципліни;
- 6) підготовка до поточних контрольних робіт і колоквіумів.

У процесі виконання самостійних завдань у студентів повинні формуватися професійні компетентності, які ними будуть застосовані у майбутній професійній діяльності на робочому місці.

Навчальна дисципліна "Державне регулювання економіки та економічна політика" є нормативною для підготовки магістрів за спеціальністю "Публічне адміністрування".

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу даної навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з додатковою науково-економічною літературою, періодичною та статистичною інформацією, законами і нормативними актами України.

Поряд з основними видами самостійної роботи студентів (обробка та закріплення лекційного матеріалу, розрахунок практичних завдань і опрацювання питань, що не розглянуті на лекційних заняттях, підготовка до практичних занять, а також до поточних контрольних робіт і колоквіумів) запропоновано розв'язання кросвордів, творчих завдань за темами навчальної дисципліни.

Навчальна роль кросвордів полягає у тому, що вона дозволяє в ігровій ситуації інтенсифікувати процес засвоєння нових знань, а позитивні

емоції, що виникають у студентів у процесі розв'язання кросвордів, сприяють попередженню перевантаження. Розвиваюча й організуюча роль кросвордів полягає у тому, що при їх розв'язанні студентам доводиться без примусу працювати з навчальними матеріалами й іншою літературою, тим самим збільшуючи ефект мотивації навчання.

Перелік питань для самостійного опрацювання студентами за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Теми та питання для самостійного опрацювання

Теми навчальної дисципліни	Питання для самостійного опрацювання студентами за темами навчальної дисципліни
Змістовий модуль 1. Державне регулювання господарських процесів та економічної політики	
<i>Тема 1.</i> Наукові засади державного регулювання господарських процесів та економічної політики	Класичні наукові школи державного регулювання економіки. Сучасні наукові школи державного регулювання економіки. Інструменти прямого і непрямого втручання держави в управління економічними процесами
<i>Тема 2.</i> Державна економічна політика та механізми її реалізації	Актуальні проблеми державної економічної політики в Україні. Світовий досвід формування і реалізації державної економічної політики. Фінансове забезпечення реалізації державної економічної політики. Обґрунтування напрямів реалізації основних видів державної економічної політики в Україні
<i>Тема 3.</i> Система макроекономічних показників та їх застосування в практиці регулювання економіки	Номинальний і реальний валовий внутрішній продукт. Суспільний добробут і тіньова економіка. Використання системи національних рахунків для аналізу макроекономічних процесів та прийняття державно-управлінських рішень
Змістовий модуль 2. Напрями реалізації та показники оцінки державної економічної політики	
<i>Тема 4.</i> Фактори, критерії та показники економічного зростання	Зв'язок між поняттям "економічне зростання" і "економічний розвиток". Стратегія соціально-економічного розвитку країни та її регіонів. Засоби державного впливу на економічне зростання. Індекс рівня життя населення як основний показник якісних змін економічного розвитку країни
<i>Тема 5.</i> Державне регулювання підприємництва та регуляторна політика в Україні	Державне регулювання малого і середнього підприємництва в Україні. Нормативно-правове забезпечення державного регулювання підприємництва в Україні. Переваги і недоліки основних напрямів регуляторної політики в Україні
<i>Тема 6.</i> Механізми структурної та інноваційно-інвестиційної політики	Сутність і механізми структурної політики держави. Форми регулювання науково-технічної політики в Україні. Формування інноваційних кластерів в Україні та в інших країнах. Вплив держави на розподіл інвестицій між галузями та регіонами
<i>Тема 7.</i> Аналіз економічної політики за провідними напрямами її реалізації в сучасних умовах України	Моніторинг і оцінювання економічної політики в Україні. Основні показники для аналізу економічної політики держави

Змістовий модуль 1. Державне регулювання господарських процесів та економічної політики

Тема 1. Наукові засади державного регулювання господарських процесів та економічної політики

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань і формування професійних компетентностей щодо використання методів й інструментів державного регулювання економіки країни та її регіонів.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо використання механізму дієвого державного регулювання господарських процесів у країні та її регіонах.

Завдання 1.1

Заповніть порожні блоки, що наведені на схемі (рис. 1), основними принципами державного регулювання економіки (ДРЕ) та економічної політики (ЕП).

Заповнення схеми необхідно проводити, використовуючи літературні джерела у списку основної та додаткової літератури.

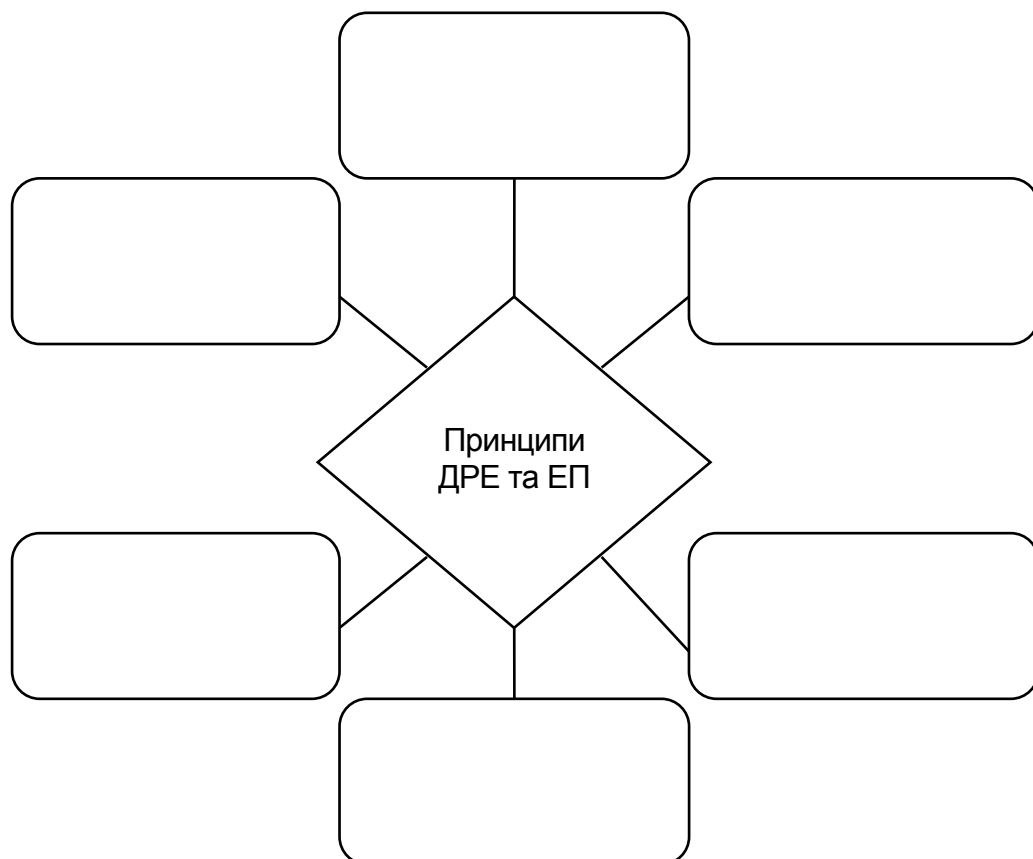

Рис. 1. Принципи ДРЕ та ЕП

Завдання 1.2

Розв'язати кросворд, вписавши слова по горизонталі і вертикалі (рис. 2). Завдання для розв'язання кросворду подано у табл. 2.

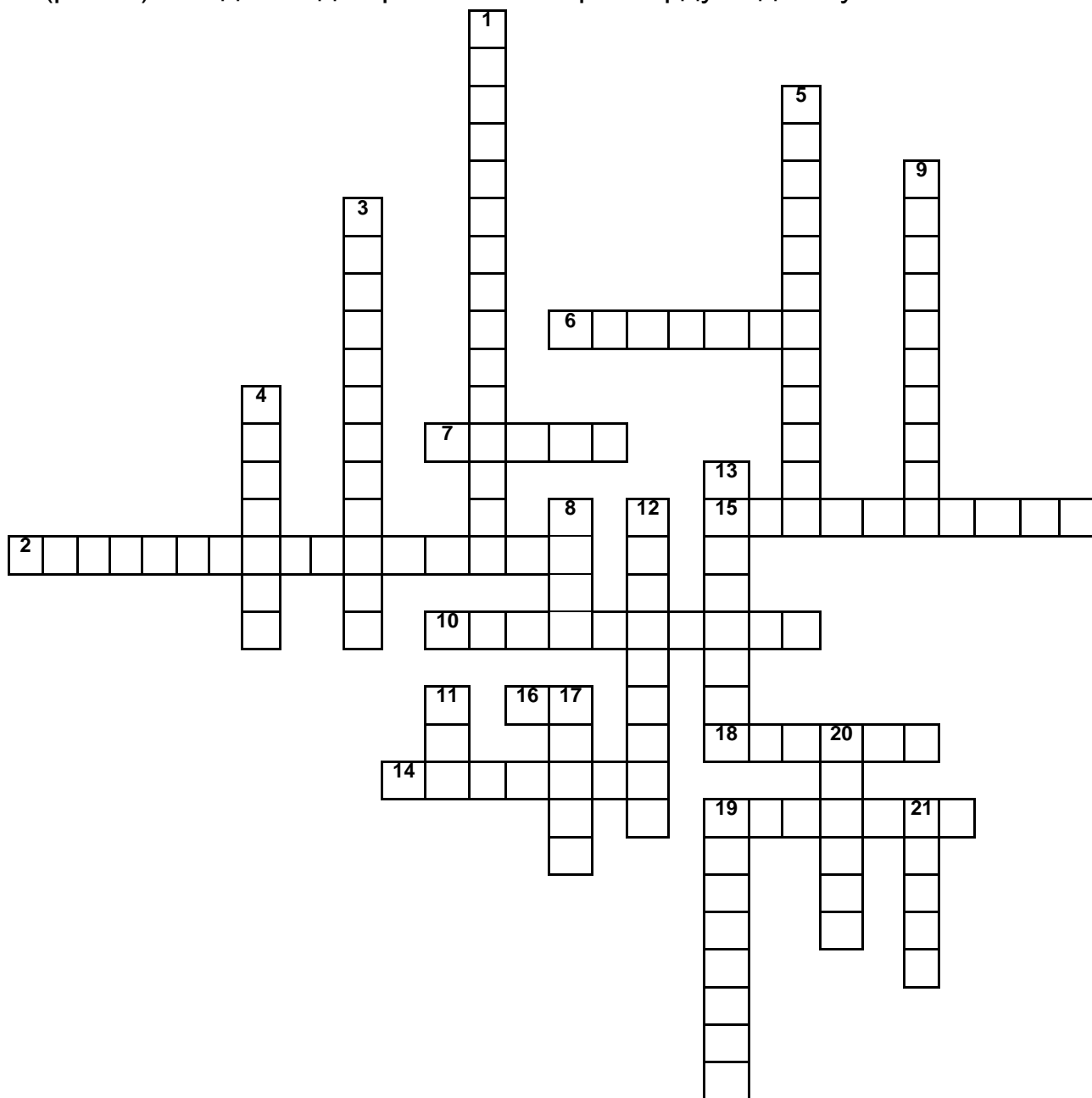

Рис. 2. Кросворд за темою 1

Таблиця 2

Завдання для розв'язання кросворду за темою 1*

№ завдання	Зміст завдання
1	2
По вертикалі	
1	Інструменти прямого впливу держави на діяльність суб'єктів ринку держави, до яких належать, наприклад, ліцензування, квотування (методи ДРЕ та ЕП)

1	2
3	Видача державними органами дозволу на право займатися певним видом діяльності, у тому числі експортно-імпортними операціями тощо
4	Різновид субсидій, а саме: асигнування, доплата з державного бюджету з метою збалансування бюджетів нижчих рівнів
5	Напрямок розвитку економічної теорії, засновники якого обґрунтовують об'єктивну необхідність і практичне значення державного регулювання економіки
8	Цей вчений стверджував, що ринкова система здатна до саморегулювання, в основі якого лежить особистий інтерес, пов'язаний із прагненням до прибутку (прізвище вченого)
9	Економічна школа, яка пропонує відмову від широкого втручання держави в економіку, віддає перевагу непрямим методам, насамперед, регулюванню грошового обігу
11	Сфера діяльності держави, що спрямована на цілеспрямований вплив на поведінку учасників ринкових відносин з метою встановлення пріоритетів (аббревіатура)
12	Цей метод економічного впливу має терміновість, надається тільки в грошовій формі, а також має зворотність у разі порушення умов фінансування
13	Те, за допомогою чого здійснюється перерозподіл національного доходу, перерозподіл різного роду ресурсів по галузях, територіям і сферам діяльності, забезпечується стабілізація економіки (... державного регулювання економіки та економічної політики)
17	Методи державного регулювання економіки та економічної політики, що здійснюють безпосередній вплив на діяльність суб'єктів економіки країни
19	Форма грошової або матеріальної допомоги, що може надаватися як бюджетам нижнього рівня, так і юридичним і фізичним особам
20	Усі соціально-економічні процеси, що відбуваються в економіці в цілому, а також на окремих її рівнях і ланках, тобто на макро-, мезо-, і мікрорівнях (... державного регулювання економіки та економічної політики)
21	Даний вчений вважав, що для ефективного розвитку держави необхідне регулювання економіки держави з боку держави (прізвище вченого)
По горизонталі	
2	Вчені даної теорії стверджують, що для регулювання ринкових процесів – це необхідна система громадського контролю над бізнесом, а також стверджували, що соціалізація економічної системи призводить до формування моделі "контрольованого суспільства" (назва теорії)
6	Владно-політична організація суспільства, що володіє державним суверенітетом, спеціальним апаратом управління і примусу, і що встановлює особливий правовий порядок на певній території
7	Сукупність економічних відносин, що базуються на регулярних обмінних операціях між виробниками товарів (послуг) та споживачами
10	Адміністративний метод державного регулювання економіки та економічної політики, який передбачає кількісне обмеження експорту, імпорту окремих видів товарів, що здійснюється державними органами
14	Методи державного регулювання економіки та економічної політики, що здійснюють опосередкований вплив на діяльність суб'єктів економіки країни

1	2
15	Методи державного регулювання економіки та економічної політики, що пов'язані зі створенням органами державного управління фінансових або матеріальних стимулів впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання та обумовлюють їх поведінку, зберігаючи право на вільний вибір
16	Дії уряду щодо вибору та здійснення економічних рішень на макроекономічному рівні (аббревіатура)
18	Сукупність прийомів, засобів і способів державного впливу на соціально-економічний розвиток країни (... державного регулювання економіки та економічної політики)
19	Центральні та місцеві органи влади – це ... державного регулювання економіки та економічної політики

* у кросворді для слів з апострофом для його позначення виділено окрему клітинку

Контрольні запитання для самодіагностики за темою 1

1. У чому полягає об'єктивна необхідність і які можливості державного регулювання економіки?
2. Які основні функції виконує держава у сучасній ринковій економіці?
3. Еволюція теорії і практики державного регулювання. Чим вона викликана?
4. Які існують типи формалізованого впливу держави на економіку?
5. Чи є поняття "державне втручання в економіку" та "державне регулювання економіки" тотожними?
6. Основні методи державного регулювання економіки.
7. Назвіть основні форми правового регулювання економіки в Україні.

Тема 2. Державна економічна політика та механізми її реалізації

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо обґрунтування способів реалізації різних видів державної економічної політики (ДЕП) в країні та її регіонах.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо прийняття управлінських рішень для модернізації ДРЕ та ЕП, використовуючи європейські підходи і вітчизняний досвід.

Завдання 2.1

Заповніть порожні блоки, що наведені на схемі (рис. 3), основними цілями ДЕП відповідно до їх ієрархії.

Заповнення схеми необхідно проводити, використовуючи літературні джерела у списку основної та додаткової літератури.

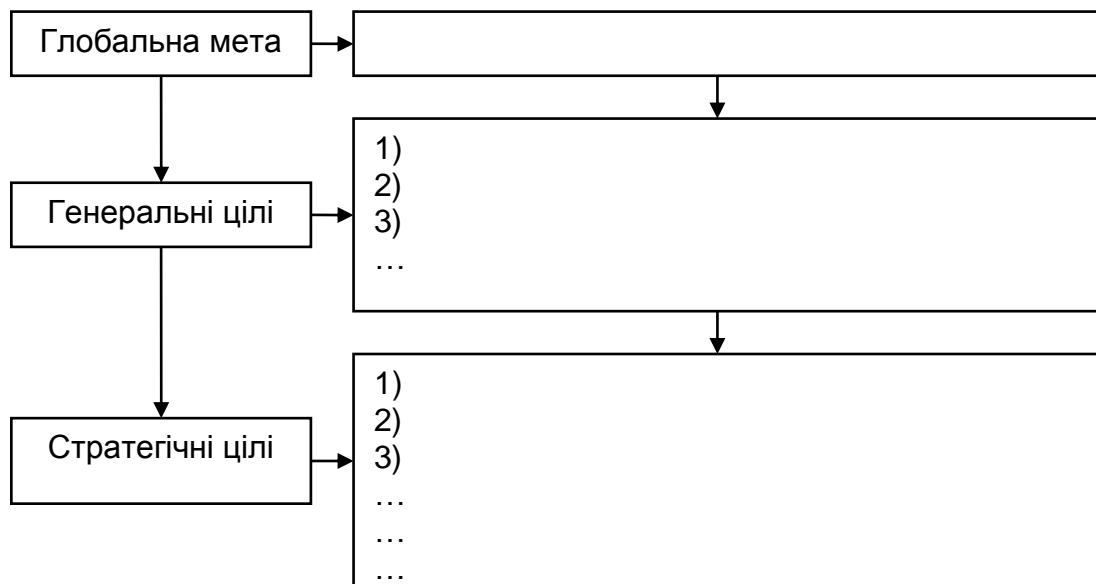

Рис. 3. Формування системи цілей ДЕП

Завдання 2.2

Ґрунтуючись на засадах макроекономічного планування як одного з інструментів реалізації державної економічної політики, скласти прогнозний баланс палива шляхом розрахунку потреби в паливі на прогнозний рік. Визначити, за рахунок яких видів палива ця потреба буде покрита й обґрунтувати реальність отриманого прогнозу.

Відомо, що потреба палива для виробничих потреб складе за рік 200 339,6 тис. т умовного палива; потреба палива для забезпечення комунально-побутових та інших соціальних потреб – 36 240 тис. т умовного палива; потреба в паливі у плановому періоді (з урахуванням приросту запасів) покривається за рахунок наступних видів палива: вугілля – 46 %; нафтопродуктів – 29 %; газу – 20 %; дров – 2 %; інших видів палива – 3 %. Величина перехідних запасів палива зазначена у табл. 3.

Коефіцієнти переведення натурального палива в умовне: для кам'яного вугілля – 0,9; для нафтопродуктів – 1,4; для газу – 1,2; для дров – 0,26.

Приклад прогнозного балансу палива шляхом розрахунку потреби в паливі на прогнозний рік наведено у табл. 4.

Таблиця 3

Вихідні дані для розрахунків

Види палива	Одиниця виміру	На початок року	На кінець року
Вугілля	тис. т	4 100	4 800
Нафтопродукти	тис. т	7 800	8 000
Дрова	тис. м ³	320	360
Інші види палива	тис. т умовного палива	140	170

Схема балансу палива

Вид палива	Одиниця виміру	Запаси на початок року	Споживання за рік	Запаси на кінець року	Загальна потреба
Усього умовного палива:					
вугілля	тис. т				
нафтопродукти	тис. т				
газ	тис. м ³				
дрова	тис. м ³				
інші види палива	тис. т ум. палива				

Завдання 2.3

Розв'язати кросворд, вписавши слова по горизонталі і вертикалі (рис. 4). Завдання для розв'язання кросворду подані у табл. 5.

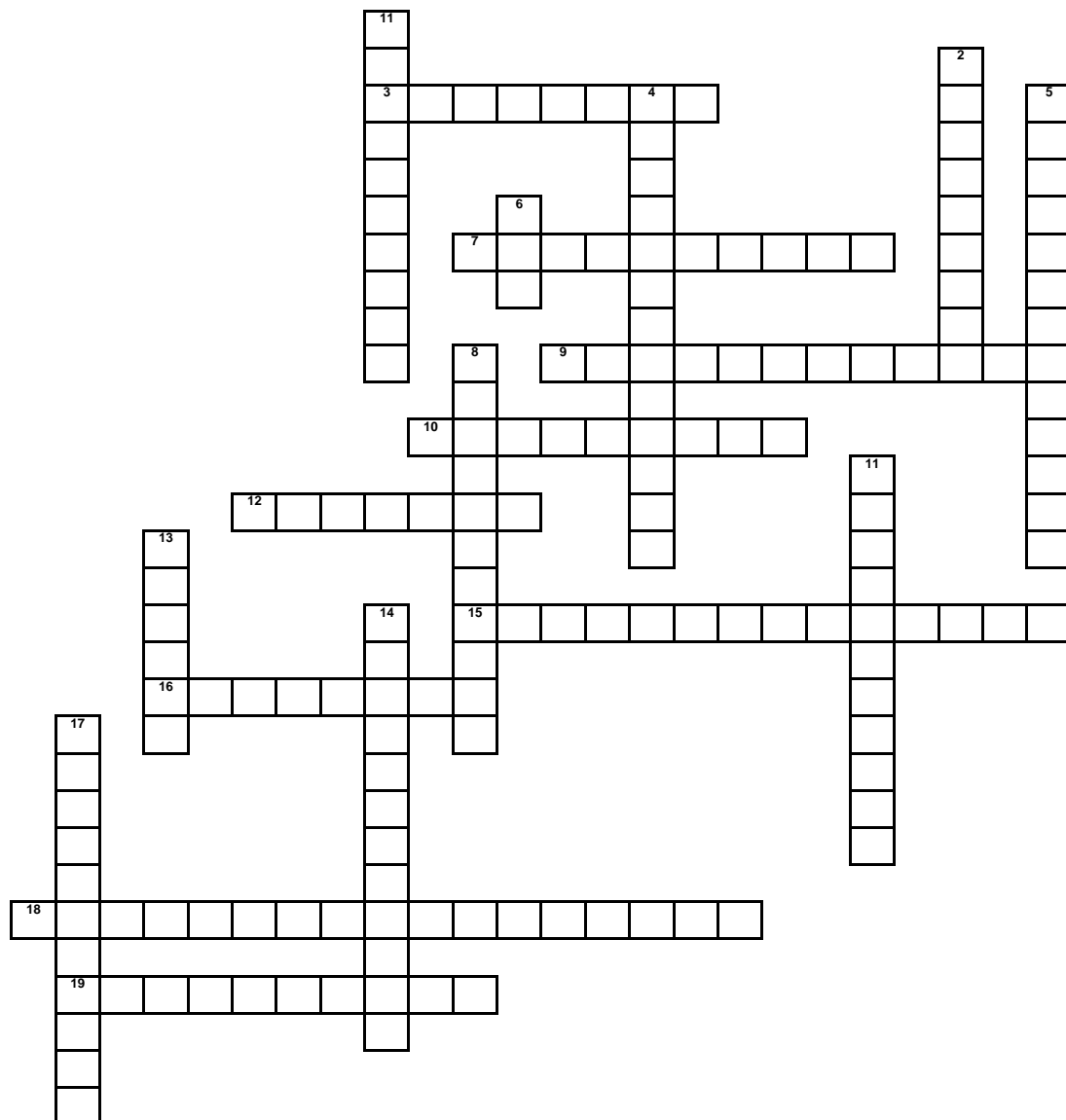

Рис. 4. Кросворд за темою 2

Завдання для розв'язання кросворду за темою 2

№ завдання	Зміст завдання
1	2
По вертикалі	
1	Вид ДЕП, який означає, що економіка держави стає усе більш відкритою для вільного руху товарів і капіталів
2	Вид державного боргу, який відображає заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічним організаціям та іншим особам
4	Принцип ДЕП, що передбачає корегування очікувань системи щодо зовнішніх і внутрішніх факторів у зв'язку з їх невизначеністю й можливістю непередбачених змін, що відповідають виправленням і уточненням стратегій і програм розвитку
5	Вид ДЕП політики, яка необхідна, якщо буде потреба виживання країни, та за якої держава змушена підсилювати пряме втручання у виробництво й зовнішньоекономічні зв'язки
6	Певні заходи, які здійснюються державними інститутами для вирішення суспільних економічних проблем
8	Макроекономічний показник, що характеризує ступінь забезпеченості економіки грошима, необхідними для здійснення платежів і розрахунків
11	Рівень, на якому реалізується ДЕП у глобальних масштабах країни (групи країн)
13	Принцип ДЕП, що тісно пов'язаний із принципом єдності, і означає, що процес розробки й реалізації управлінських рішень повинен залучати всі структурні елементи системи, яких він безпосередньо стосується
14	Політика ДЕП, що спрямована на формування раціональної багаторівневої економічної системи шляхом трансформування відносин власності, здійснення роздержавлення економіки, приватизації й націоналізації виробничих фондів
17	Рівень реалізації ДЕП для вирішення локальних проблем
По горизонталі	
3	Політика держави, що спрямована на оптимізацію й раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у країну, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин
7	Рівень, на якому реалізується ДЕП в окремих сферах і напрямках
9	Політика держави, що спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення й концентрації засобів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно в галузях, розвиток яких визначені як пріоритети структурно-галузевої політики
10	Принцип ДЕП, зміст якого полягає у забезпеченні процесу формування економічної політики здатності змінювати свою спрямованість у зв'язку із цілями розвитку соціально-економічної системи, впливом зовнішніх і внутрішніх факторів
12	Принцип ДЕП, який передбачає, що формування економічної політики держави повинне мати системний характер
15	Політика держави, що спрямована на створення оптимального конкурентного середовища діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення їх взаємодії на умовах недопущення проявів дискримінації одних суб'єктів іншими

1	2
16	Принцип ДЕП, що передбачає конкретизацію й деталізацію управлінських рішень тією мірою, якою дозволяють прогнози можливих змін зовнішніх і внутрішніх факторів економічного розвитку
18	Діяльність цих компаній безпосередньо впливає на платіжний баланс, виробництво, торгівлю, зайнятість, розвиток конкурентного середовища економіки країни, де вони функціонують
19	Вид державного боргу країни, який відображає заборгованість держави власникам державних цінних паперів і інших кредиторів

Контрольні запитання для самодіагностики за темою 2

1. Що ви розумієте під поняттям "державна економічна політика"? Назвіть нормативно-правові акти, що виступають законодавчою базою реалізації державної економічної політики в Україні.

2. Назвіть головні цілі державної економічної політики в Україні.

3. Наведіть приклади об'єктів і суб'єктів державної економічної політики в Україні.

4. Охарактеризуйте основні види державної економічної політики та зміст основних її принципів.

5. На які органи влади покладено реалізацію державної економічної політики в Україні?

6. Охарактеризуйте основні етапи алгоритму реалізації державної економічної політики в країні.

7. Назвіть та охарактеризуйте основні методи реалізації державної економічної політики в Україні.

8. За допомогою яких інструментів здійснюється реалізація державної економічної політики в Україні?

Тема 3. Система макроекономічних показників та їх застосування в практиці регулювання економіки

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо оцінки впливу застосування різних інструментів і методів ДРЕ на основні макроекономічні параметри країни.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розрахунку основних макроекономічних показників у країні та застосування їх економічної сутності для ефективного ДРЕ країни.

Завдання 3.1

Заповніть порожні блоки, що наведені на схемі (рис. 5), основними стадіями процесу відтворення, згідно з якими розраховується обсяг валового внутрішнього продукту (ВВП) (відповідно до системи національних рахунків).

Заповнення схеми необхідно проводити, використовуючи літературні джерела у списку основної та додаткової літератури.

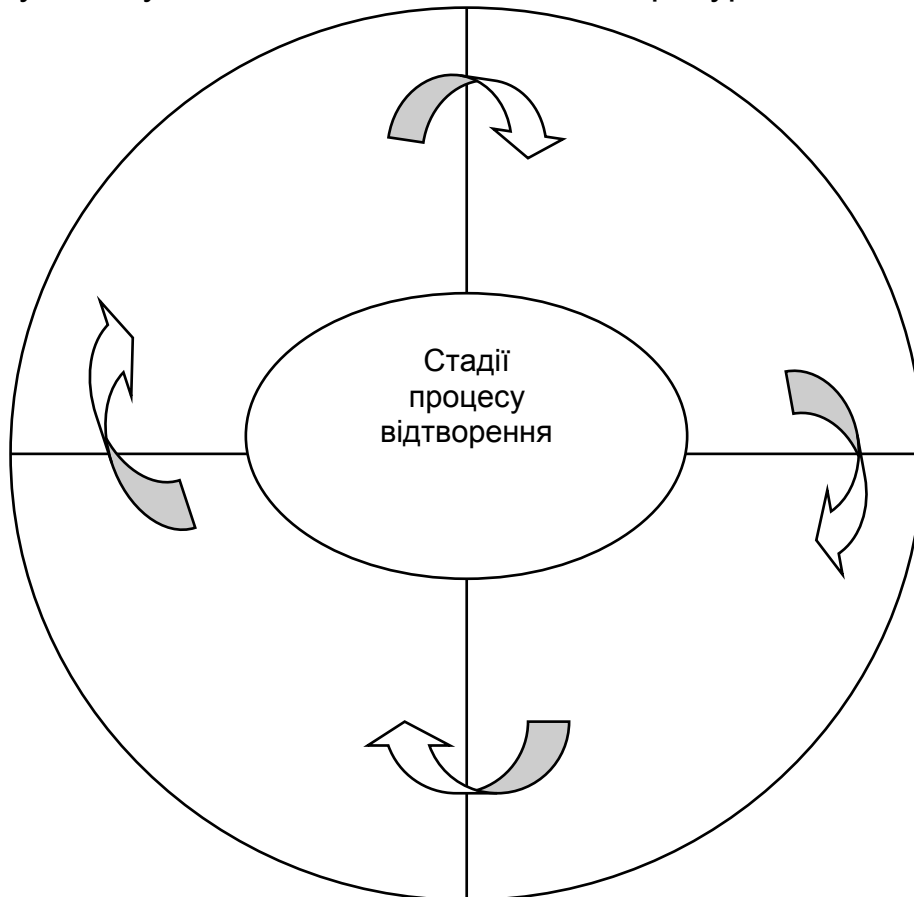

Рис. 5. Стадії процесу відтворення, згідно з якими розраховується обсяг ВВП

Завдання 3.2

Розрахувати обсяг ВВП на стадії виробництва (виробничий метод) у ринкових цінах, а також визначити темпи зростання, темпи приросту й абсолютне відхилення величини ВВП у звітному році порівняно з базовим роком. Вихідні дані для розрахунків подано у табл. 6.

Зробити обґрунтовані висновки.

**Виробництво та розподіл ВВП
за видами економічної діяльності (у млн грн)**

Види економічної діяльності	Валова додана вартість	
	Базовий рік	Звітний рік
Сільське, лісове та рибне господарство	109 961	113 245
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	85 694	82 528
Переробна промисловість	158 738	178 442
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	41 943	45 566
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	7 692	7 029
Будівництво	41 057	40 500
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	201 746	210 232
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	108 123	103 869
Тимчасове розміщування й організація харчування	11 639	11 459
Інформація та телекомунікації	39 124	44 187
Фінансова та страхова діяльність	59 429	62 336
Операції з нерухомим майном	71 794	86 973
Професійна, наукова та технічна діяльність	31 180	43 020
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	14 939	16 870
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	57 568	64 323
Освіта	62 199	75 161
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	45 466	53 217
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	7 558	10 296
Надання інших видів послуг	11 050	12 904
<i>Усього (в основних цінах)</i>	?	?
Податки за виключенням субсидій на продукти	182 278	196 939
<i>Валовий внутрішній продукт (у ринкових цінах)</i>	?	?

Завдання 3.3

Розв'язати кросворд, вписавши слова по горизонталі і вертикалі (рис. 6). Завдання для розв'язання кросворду подано у табл. 7.

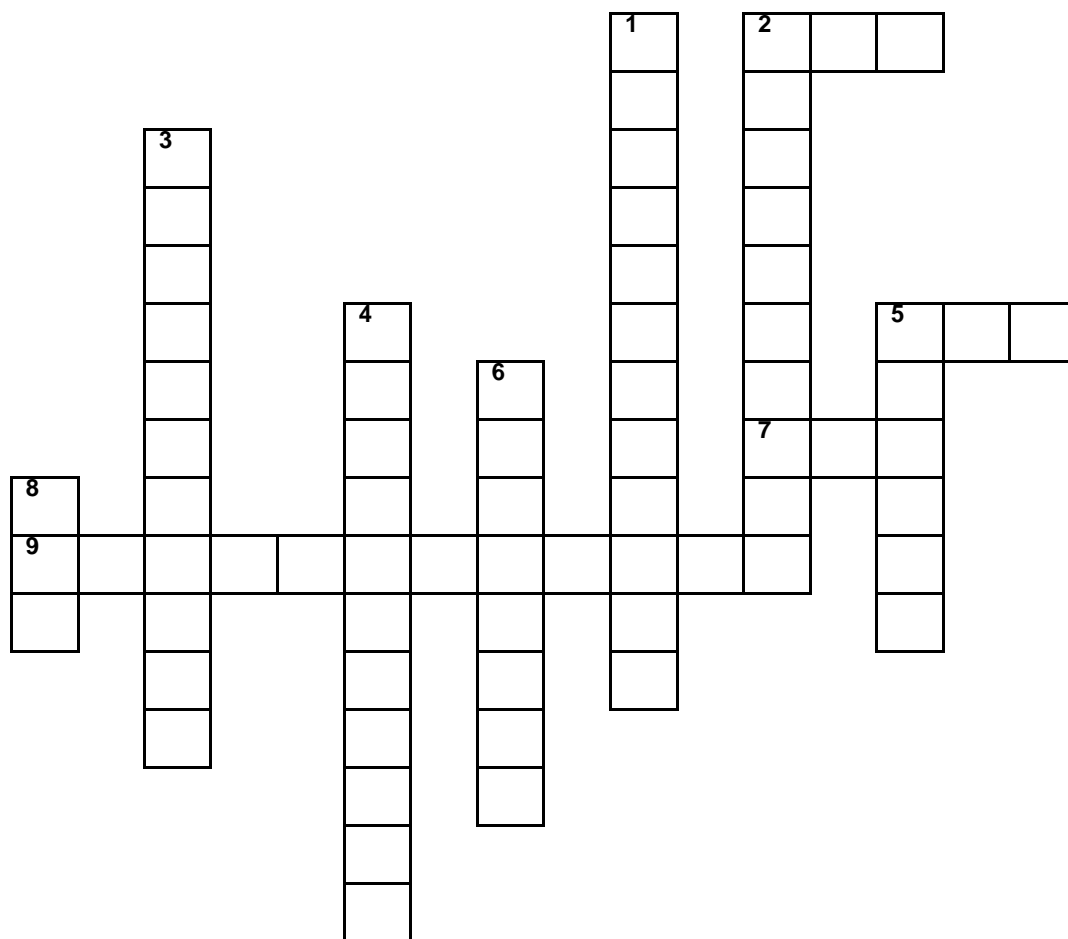

Рис. 6. Кросворд за темою 3

Таблиця 7

Завдання для розв'язання кросворду за темою 3

№ завдання	Зміст завдання
1	2
По вертикалі	
1	Стадія відтворення, на якій ВВП розраховується як сума кінцевого споживання товарів і послуг, валового нагромадження, сальдо експорту-імпорту товарів і послуг (назва стадії)
2	Метод розрахунку ВВП, за яким його обсяг визначається як різниця між випуском у ринкових цінах та проміжним споживанням у цінах покупців або як сума валових доданих вартостей видів економічної діяльності і податків на продукти за виключенням субсидій на продукти

1	2
3	Стадія відтворення, що характеризується показниками випуску, проміжного споживання, валового внутрішнього продукту (валової доданої вартості)
4	Обсяг ВВП у поточних (фактичних) цінах
5	Вартість товарів і послуг, що є результатом виробничої діяльності одиниць – резидентів у звітному періоді
6	Обсяг ВВП у цінах періоду, який прийнятий за базу порівняння
8	Система, що представлена як сукупність показників послідовного та взаємопов'язаного опису найважливіших процесів і явищ економіки: виробництва, доходів, споживання, нагромадження капіталу та фінансів (аббревіатура)
По горизонталі	
2	Ринкова вартість усіх кінцевих товарів і послуг (тобто призначених для безпосереднього вживання), зроблених за рік у всіх галузях економіки для споживання, експорту і накопичення, поза залежністю від національної приналежності використаних факторів виробництва (аббревіатура)
5	Показник Системи національних рахунків, що розраховується як різниця між випуском в основних цінах та проміжним споживанням (аббревіатура)
7	Показник Системи національних рахунків, що розраховується як різниця між ВВП та сумою амортизаційних відрахувань (аббревіатура)
9	Показник у Системі національних рахунків, сукупний дохід в економіці країни, що одержують власники факторів виробництва (... дохід)

Контрольні запитання для самодіагностики за темою 3

1. Що є номінальним і реальним валовим внутрішнім продуктом?
2. Які методи розрахунку валового внутрішнього продукту ви знаєте? З якою метою у системі національних рахунків використовуються різні методи розрахунку валового внутрішнього продукту?
3. Що ви розумієте під показником "валова додана вартість"? Для розрахунку якого показника використовується показник "валова додана вартість"?
4. За якою формулою розраховується чистий внутрішній продукт? За допомогою якого показника встановлюється взаємозв'язок між показниками "валовий внутрішній продукт" і "чистий внутрішній продукт"?
5. Що ви розумієте під субсидіями на продукти? Наведіть приклади.
6. Яким чином система національних рахунків використовується для аналізу макроекономічних процесів та прийняття державно-управлінських рішень?

Змістовий модуль 2. Напрями реалізації та показники оцінки державної економічної політики

Тема 4. Фактори, критерії та показники економічного зростання

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо розрахунку основних показників, які характеризують економічне зростання (спад) в країні, а також їх застосування для ефективного ДРЕ країни.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані такі професійні компетентності* щодо обґрунтування критеріїв для оцінювання наслідків прийнятих управлінських рішень під час вибору стратегії економічного зростання економіки на макро- та мезорівнях.

Завдання 4.1

Розрахувати темпи зростання і темпи приросту обсягу чистого внутрішнього продукту у поточному році порівняно з попереднім.

Відомо, що валовий випуск за всіма видами економічної діяльності у країні у поточному році дорівнює 560 млрд грн, споживання основного капіталу – 100 млрд грн, проміжне споживання – 270 млрд грн, оплата послуг фінансових посередників – 8 млрд грн, розмір податку на додану вартість – 27 млрд грн, величина акцизного збору – 14 млрд грн, мито – 13 млрд грн, субсидії на продукти – 17 млрд грн.

Валовий випуск за всіма видами економічної діяльності у країні у попередньому році дорівнював 500 млрд грн, споживання основного капіталу – 80 млрд грн, проміжне споживання – 250 млрд грн, оплата послуг фінансових посередників – 7,5 млрд грн, розмір податку на додану вартість – 25 млрд грн, величина акцизного збору – 12 млрд грн, мито – 13 млрд грн, субсидії на продукти – 19 млрд грн.

Зробити обґрунтовані висновки.

Завдання 4.2

Заповніть порожні блоки, що наведені на схемі (рис. 7), основними джерелами економічного зростання у країні.

Заповнення схеми необхідно проводити, використовуючи літературні джерела у списку основної та додаткової літератури.

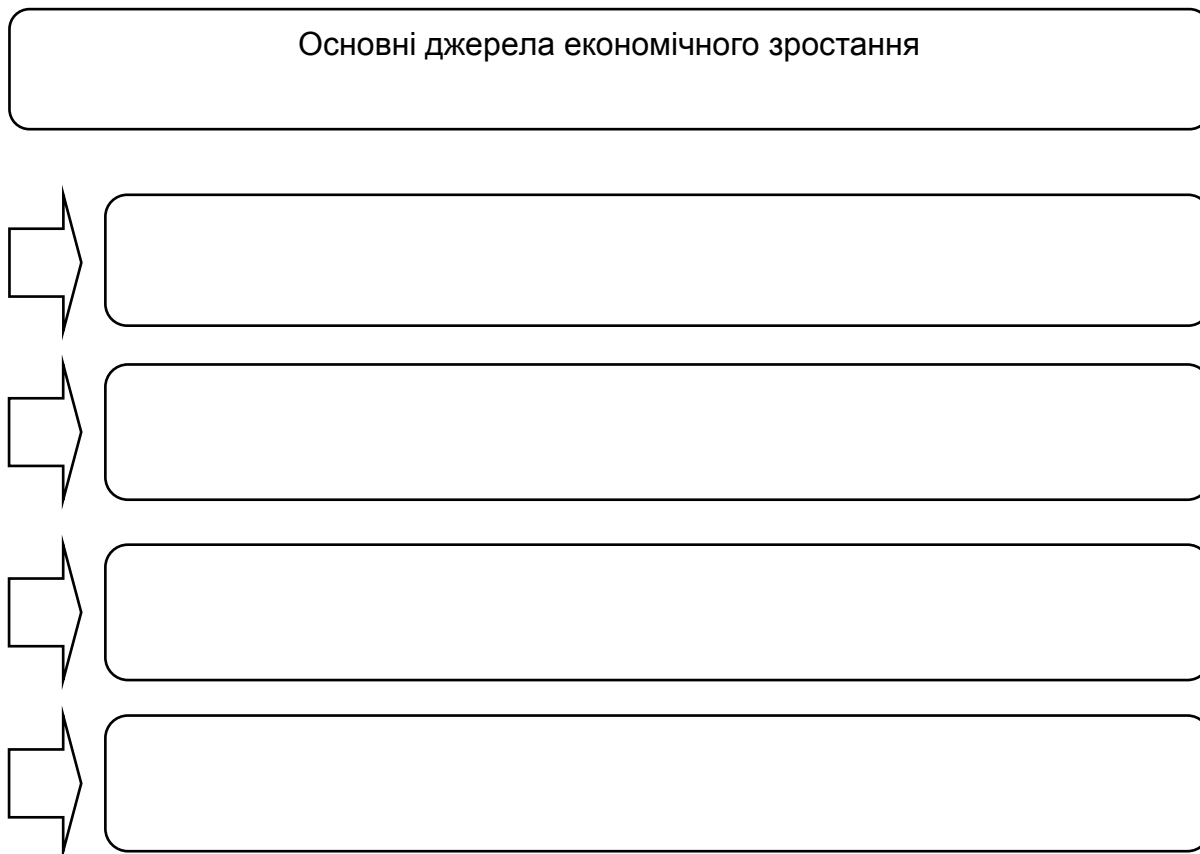

Рис. 7. Основні джерела економічного зростання у країні

Контрольні запитання для самодіагностики за темою 4

1. Як співвідносяться поняття "економічне зростання" та "економічний розвиток"?
2. Які типи економічного зростання ви знаєте?
3. За допомогою яких показників можна виміряти рівень економічного зростання у країні?
4. Які фактори справляють найбільший вплив на динаміку економічного зростання української економіки в цілому та окремих галузях?

Тема 5. Державне регулювання підприємництва та регуляторна політика в Україні

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо вибору доцільних інструментів державного регулювання підприємництва та регуляторного впливу на господарські процеси на різних рівнях державного управління.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розробки рекомендацій органам державної влади відносно застосування тих чи інших варіантів регулювання підприємництва в країні.

Завдання 5.1

На основі використання літературних джерел щодо вітчизняного та зарубіжного досвіду державного регулювання підприємницької діяльності заповнити табл. 8.

Таблиця 8

Форми державного регулювання підприємницької діяльності

Форма державного регулювання підприємницької діяльності	Вітчизняний досвід (навести приклади)	Зарубіжний досвід (навести приклади)
...

Завдання 5.2

Розв'язати кросворд, вписавши слова по горизонталі і вертикалі (рис. 8). Завдання для розв'язання кросворду подано у табл. 9.

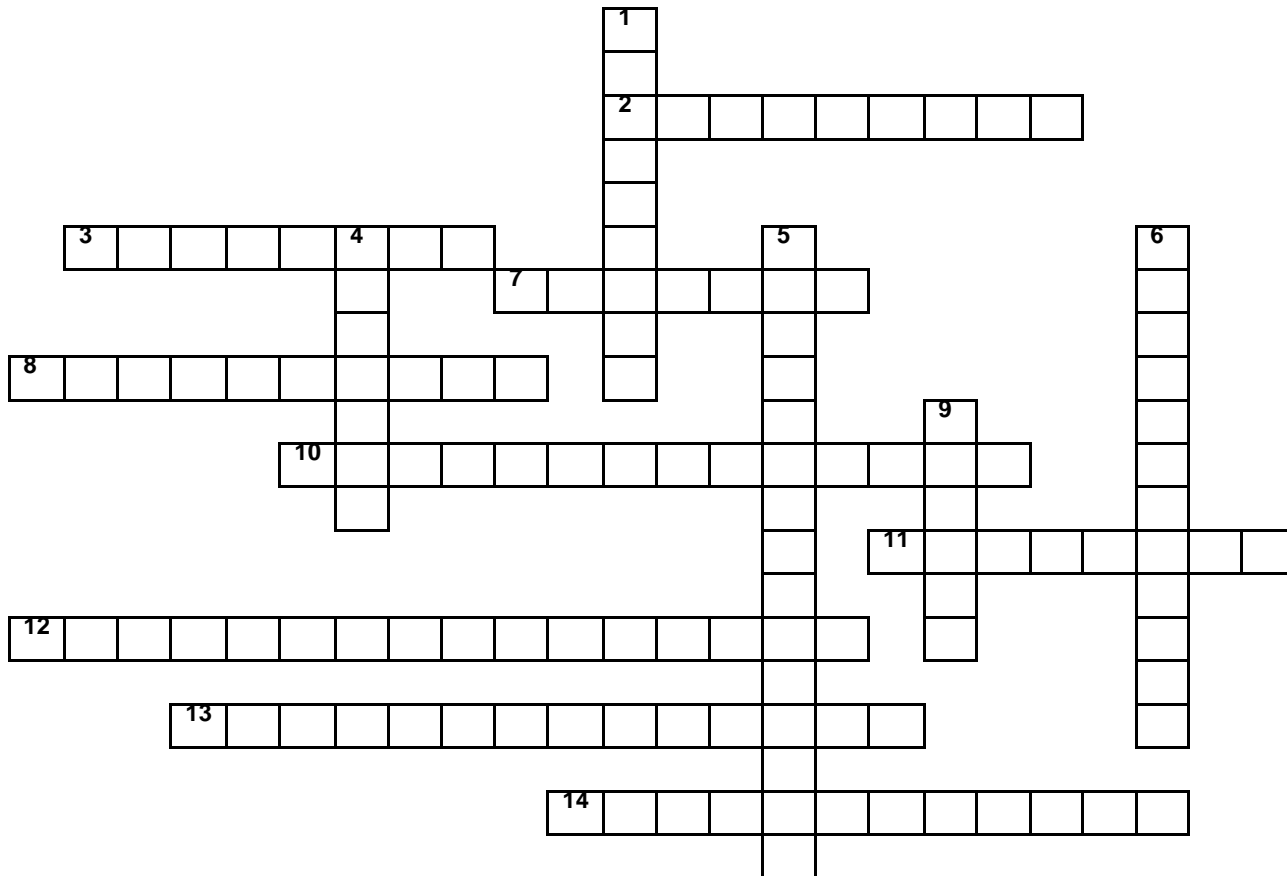

Рис. 8. Кросворд за темою 5

Завдання для розв'язання кросворду за темою 5

№ завдання	Зміст завдання
1	2
По вертикалі	
1	Функція підприємництва, що полягає у формуванні й активному використанні власного капіталу, а також різних видів ресурсів підприємця
4	Одна з форм державної фінансово-інвестиційної підтримки розвитку підприємництва
5	Договір, що відображає угоду сторін щодо безпосереднього здійснення обраної підприємницької діяльності в певній організаційно-правовій формі
6	Один із засобів адміністративного регулювання підприємництва з боку держави, який використовують для забезпечення захисту національного споживача й товаровиробника від неякісної продукції
9	Функція підприємництва, яка полягає у генеруванні й активному використанні підприємцем новаторських ідей і пілотних проектів
По горизонталі	
2	Одна з форм державної фінансово-інвестиційної підтримки розвитку підприємництва
3	Одна з форм державної фінансово-інвестиційної підтримки розвитку підприємництва
7	Система заходів, спрямованих на запобігання банкрутству підприємств і бізнес-структур
8	Процедура, яка є умовою набуття права на здійснення підприємницької діяльності
10	Самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку
11	Напрямок державного регулювання підприємництва, який базується на використанні законодавчих та інших нормативно-правових актів, відповідних норм адміністративного, кредитно-фінансового, трудового, цивільного та інших галузей чинного законодавства

1	2
12	Напрямок державного регулювання підприємництва, який базується на використанні таких засобів, як державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності, ліцензування, сертифікація та стандартизація, дозволи, квоти, заборони
13	Політика держави, спрямована на запобігання монопольній діяльності, на її обмеження та припинення, на розвиток цивілізованої конкуренції
14	Один із засобів адміністративного регулювання підприємництва з боку держави, який використовують для забезпечення захисту національного споживача й товаровиробника від неякісної продукції

Контрольні запитання для самодіагностики за темою 5

1. Охарактеризуйте методи та інструменти державного впливу на розвиток підприємництва.
2. Які основні завдання держави щодо створення та розвитку підприємництва в Україні?
3. Які можна виділити основні напрями державної підтримки підприємництва в Україні?
4. Які можна виділити переваги та недоліки здійснення регуляторної політики в Україні та її регіонах?

Тема 6. Механізми структурної та інноваційно-інвестиційної політики

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо оцінювання впливу застосування різних інструментів і методів реалізації структурної та інноваційно-інвестиційної політики на основні макроекономічних параметрів країни.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо розрахунків основних показників, що характеризують ефективність реалізації структурної та інноваційно-інвестиційної політики в країні.

Завдання 6.1

Розв'язати кросворд, вписавши слова по горизонталі і вертикалі (рис. 9). Завдання для розв'язання кросворду подані у табл. 10.

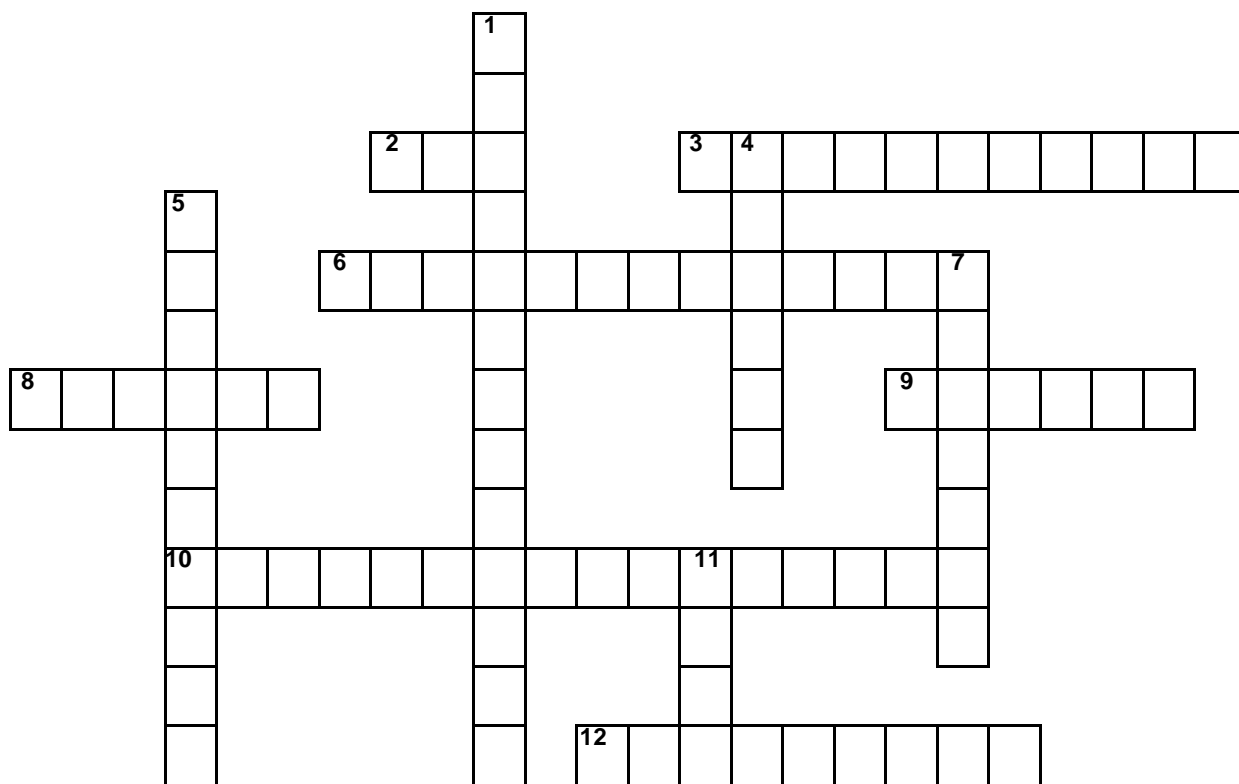

Рис. 9. Кросворд за темою 6

Таблиця 10

Завдання для розв'язання кросворду за темою 6

№ завдання	Зміст завдання
1	2
По вертикалі	
1	Суб'єкт інноваційної діяльності, який визначає систему органів виконавчої влади, які здійснюють державне управління у сфері наукової і науково-технічної діяльності в Україні
2	Методи державного регулювання інвестиційної політики
4	Політика держави, що спрямована на зміну внутрішніх пропорцій в економічній системі

1	2
6	Методи державного регулювання інвестиційної політики
7	Тип структурної політики держави, де структурні пропорції економіки формуються під впливом коригувальних заходів уряду
8	Кінцевий результат впровадження досягнень науково-технічного прогресу (НТП) з метою отримання економічного, соціального, екологічного, науково-технічного або іншого ефекту
11	Одна із форм опосередкованого впливу держави на інвестиційний процес
13	Тип структурної політики держави, де основний акцент робиться на дії ринкового механізму, який через попит формує структуру економіки, а держава створює лише правову базу для вільного переливання капіталу
По горизонталі	
3	Методи державного регулювання інвестиційної політики
5	Один із суб'єктів інноваційної діяльності у процесі реалізації державного регулювання науково-технічної та інноваційної політики
9	Один із суб'єктів інноваційної діяльності, який забезпечує реалізацію державних цільових науково-технічних програм (аббревіатура)
10	Одна із форм державного стимулювання інноваційної діяльності держави
12	Суб'єкт інноваційної діяльності, який у межах своїх компетенцій визначає основні засади і напрями державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності (аббревіатура)
14	Одна із форм опосередкованого впливу держави на інвестиційний процес
15	Одна із форм державного стимулювання інноваційної діяльності держави

Завдання 6.2

Заповнити табл. 11 на основі використання літературних джерел щодо вітчизняного та зарубіжного досвіду державного стимулювання інноваційної активності підприємств.

Таблиця 11

Форми державного стимулювання інноваційної активності підприємств

Форма державного стимулювання інноваційної активності підприємств	Вітчизняний досвід (навести приклади)	Зарубіжний досвід (навести приклади)
...

Завдання 6.3

У табл. 12 представлена динаміка складу капітальних інвестицій за видами активів в Україні. Необхідно проаналізувати структуру капітальних інвестицій за видами активів за аналізований період, а також побудувати гістограми за роками.

Зробити відповідні висновки.

Таблиця 12

Капітальні інвестиції за видами активів

Показники	Базовий рік	Звітний рік
Усього	293 691,9	267 728,0
інвестиції у матеріальні активи	285 146,3	257 143,5
житлові будівлі	38 549,0	41 567,3
нежитлові будівлі	56 811,3	47 907,5
інженерні споруди	64 848,9	58 769,3
машини, обладнання та інвентар	85 938,0	80 970,6
транспортні засоби	28 195,5	16 602,3
земля	1 803,6	1 170,7
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	1 942,9	2 456,1
інші матеріальні активи	7 057,1	7 699,7
інвестиції у нематеріальні активи	8 545,6	10 584,5
з них		
програмне забезпечення та бази даних	3 427,3	3 508,7
права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо	3 678,0	5 674,6

Контрольні запитання для самодіагностики за темою 6

1. Назвіть і охарактеризуйте основні структурні взаємозв'язки у сучасній економіці України.
2. Назвіть фази довгострокових структурних циклів.
3. Що є пріоритетним у здійсненні структурної політики держави у сучасних умовах України? Як це пов'язано із провідними напрямками запровадження промислової, аграрної політики держави?

4. Поясніть взаємозв'язок між інвестиційною та інноваційною політикою держави.

5. Як здійснення заходів з регулювання інвестиційно-інноваційних процесів позначається на структурних зрушеннях в економіці?

6. Визначте особливості галузевої структури іноземних інвестицій в економіку України.

Тема 7. Аналіз економічної політики за провідними напрямками її реалізації в сучасних умовах України

Мета вивчення теми: засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо обґрунтування способів реалізації різних видів ДЕП в країні та її регіонах.

У результаті засвоєння теми у студентів повинні бути *сформовані професійні компетентності* щодо вибору з альтернативних варіантів раціональні управлінські рішення у процесі реалізації того чи іншого виду ДЕП в країні та її регіонах.

Завдання 7.1

Здійсніть аналіз бюджетної політики України на основі визначення рівня боргового навантаження країни, а також структури її загального обсягу державного боргу за аналізований період.

Відомо, що номінальний ВВП у звітному році становить 1 408,9 млрд грн, а у базовому році становив 1 316,6 млрд грн. Річний обсяг експорту товарів та послуг України у звітному році становить 656,86 млрд грн, а у базовому році становив 658,69 млрд грн.

Вихідні дані для розрахунків наведено у табл. 13.

Таблиця 13

Вихідні дані для розрахунків (у млрд грн)

Складові державного боргу та обсяги з обслуговування державного боргу	Базовий рік	Звітний рік
1	2	3
Загальна сума державного та гарантованого державою боргу	473,12	515,51
Державний борг	357,27	399,22

<i>Внутрішній борг</i>	161,47	190,3
заборгованість перед юридичними особами	158,29	187,26
заборгованість перед банківськими установами	3,17	3,04
<i>Зовнішній борг</i>	195,81	208,92
заборгованість за позиками, наданими міжнародними фінансовими організаціями	84,34	80,1
заборгованість за позиками, наданими закордонними органами управління	10,72	9,01
заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками	15,98	-
заборгованість, не віднесена до інших категорій	84,76	119,72
Гарантований державою борг	115,85	116,30
<i>Внутрішній борг</i>	12,24	16,21
заборгованість перед юридичними особами	5,81	9,97
заборгованість перед банківськими установами	6,43	6,24
заборгованість, не віднесена до інших категорій	0,00	0,00
<i>Зовнішній борг</i>	103,61	100,08
заборгованість за позиками, наданими міжнародними фінансовими організаціями	61,53	40,55
заборгованість за позиками, наданими закордонними органами управління	1,52	1,98
заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками	12,63	25,78
заборгованість, не віднесена до інших категорій	27,92	31,77
Обсяг сукупних платежів з обслуговування державного боргу	19,61	29,58

Побудуйте відповідні діаграми. Зробіть обґрунтовані висновки.

Завдання 7.2

Заповніть порожні блоки, що наведені на схемі (рис. 10), основними етапами аналізу економічної політики та їх характеристиками.

Заповнення схеми необхідно проводити, використовуючи літературні джерела у списку основної та додаткової літератури.

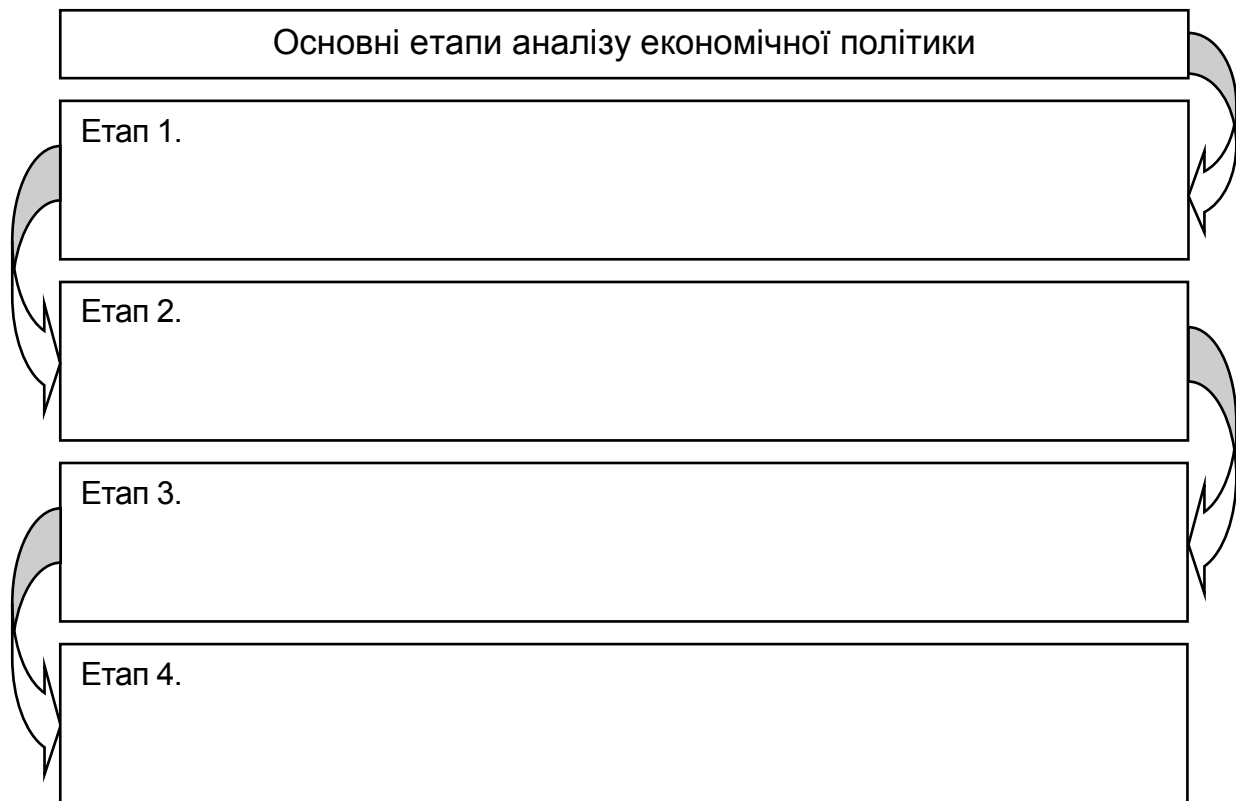

Рис. 10. **Основні етапи аналізу економічної політики**

Завдання 7.3

Здійсніть аналіз державної антимонопольної політики на основі розрахунку індексу Харфіндала-Хіршмана, якщо відомо, що на ринку автомобілів регіону діють чотири товаровиробники, їх частка у загальному обсязі реалізації відповідно 20 %, 22 %, 30 % і 28 %.

Поясніть одержаний результат у висновках.

Завдання 7.4

Розрахуйте коефіцієнт ринкової концентрації та поясніть, яким є ринок товару: конкурентним, помірно концентрованим чи монополізованим.

Відомо, що на ринку даного товару одночасно діють три товаровиробники. Обсяг реалізації їх товарів становить відповідно: 150 млн грн, 80 млн грн та 60 млн грн. Загальний обсяг реалізації даного товару всіма суб'єктами ринку дорівнює 600 млн грн.

Зробіть висновки.

Завдання 7.5

Розрахувати індекс монополізації та проаналізувати тенденції розвитку конкуренції протягом звітного періоду. Визначити, відбулася монополізація (демонополізація) даного ринку чи рівень монополізації залишився незмінним.

Відомо, що на початку року на ринку даного товару діяли два підприємства з часткою у загальному обсязі реалізації 30 % та 25 %. У кінці другого року на ринку даного товару діяло вже три підприємства. При цьому частка кожного підприємства у загальному обсязі складала відповідно 20 %, 15 % та 10 %.

Контрольні запитання для самодіагностики за темою 7

1. Визначте особливості здійснення економічної політики в Україні.
2. Процедура моніторингу економічної політики у країні.
3. Основні показники, які використовують для аналізу економічної політики держави.
4. Які основні напрями реалізації економічної політики в Україні?

Рекомендована література

Основна

1. Бліщук К. М. Економічний аналіз державної політики: основні поняття, підходи до застосування : навч. посіб. / К. М. Бліщук, Є. Г. Матвіїшин. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2007. – 268 с.
2. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич. – К. : Академвидав, 2010. – 520 с.
3. Бодров В. Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління : навч. посіб. / В. Г. Бодров. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 102 с.
4. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : підручник / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – К. : Знання, 2008. – 398 с.
5. Калетнік Г. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / А. Г. Мазур, О. Г. Кубай. – К. : Ліра-М, 2011. – 428 с.
6. Михасюк І. Р. Державне регулювання економіки : підручник / І. Р. Михасюк. – К. : Ліра-М, 2011. – 216 с.

Додаткова

7. Бодров В. Г. Державне регулювання інноваційної модернізації промислового комплексу України / В. Г. Бодров, М. В. Гаман, В. О. Гусєв. – К. : НАДУ, 2010. – 73 с.

8. Бюджетна політика у контексті соціально-економічного розвитку України : у 6 т. Т. 5. Реформування міжбюджетних відносин і зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування / редкол. М. Я. Азаров, Ф. О. Ярошенко, В. Г. Бодров (кер. авт. кол.) та ін. – К. : НДФІ, 2004. – 400 с.

9. Бюджетний кодекс України (зі змінами, внесеними згідно із законами) № 1275-VI від 16.04.2009 // Відомості Верховної Ради. – 2009. – № 38. – С. 534.

10. Господарський кодекс України від 09.01.2007 р. № 549-V // Відомості Верховної Ради. – 2007. – № 12. – С. 106.

11. Економічна теорія: Макро- та мікроекономіка : підручник / за ред. З. Ватаманюка, С. Панчишина. – К. : ВД "Альтернативи", 2005. – 606 с.

12. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) : навч. посіб. / В. М. Геєць, А. А. Мазаракі, О. П. Корольчук та ін. ; за ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 279 с.

13. Запатріна І. В. Розвиток системи державного капітального інвестування в Україні / І. В. Запатріна // Фінанси України. – 2009. – № 4. – С. 53–64.

14. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : курс лекцій / О. І. Ковтун. – К. : Ліра-М, 2012. – 388 с.

15. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : практикум / О. І. Ковтун. – К. : Ліра-М, 2012. – 340 с.

16. Конституція України. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. – 142 с.

17. Лютий І. О. Теоретико-методологічні засади бюджетної політики держави / І. О. Лютий // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 13–19.

18. Піхоцький В. Ф. Ефективність бюджетної політики як інструмент соціально-економічного розвитку України / В. Ф. Піхоцький // Фінанси України. – 2010. – № 2. – С. 30–37.

19. Про зайнятість населення : Закон України № 1725-VI від 17.11.2009 // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 8. – С. 54.

20. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України № 4231-VI від 13.01.2012 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 1. – С. 154.

21. Про інвестиційну діяльність : Закон України № 3461-VI від 02.06.2011 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – С. 578.

22. Про інноваційну діяльність : Закон України № 3715-VI від 08.09.2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 77. – С. 14.

23. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України № 4618-VI від 22.03.2012 // Голос України. – 2012. – № 70. – С. 12.

24. Щетинін А. І. Політична економія : підручник / А. І. Щетинін. – К. : ЦУЛ, 2011. – 480 с.

Ресурси мережі Інтернет

25. Балабан О. Р. Державне регулювання інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / О. Р. Балабан. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/15_3/244_Balaban_15_3.pdf.

26. Башнянин Г. І. Регулювання економічних систем і його типи [Електронний ресурс] / Г. І. Башнянин, Г. С. Третяк, О. М. Мартин. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/17_2/135_Basznyanyn_17_2.pdf.

27. Зайдель М. І. Економічна політика незалежної України: деякі підсумки та перспективи [Електронний ресурс] / М. І. Зайдель. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Grani/2012_1/40.pdf

28. Кульчицький Б. В. Методологічні проблеми типологізації економічних систем суспільства [Електронний ресурс] / Б. В. Кульчицький. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/lglpdp/2002_27/135_Kulczycki_LG_27.pdf.

29. Кульчицький Б. В. Типологізація економічних систем на основі уточнюючих об'єктивних критеріїв [Електронний ресурс] / Б. В. Кульчицький. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/13_2/198_Kulczycki_13_2.pdf.

30. Лапчук Я. Зміст і цілі грошово-кредитної політики [Електронний ресурс] / Я. Лапчук. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/Lapczuk.pdf>.

31. Лозова О. Роль грошово-кредитної політики в стимулюванні інноваційного розвитку вітчизняної економіки [Електронний ресурс] / О. Лозова. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gev/2011_2.pdf.

32. Малига В. А. Регуляторна політика як напрям вдосконалення правового регулювання господарських відносин [Електронний ресурс] / В. А. Малига. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nashp/2011_1_2/Maluga.pdf.

33. Мордвінов О. Г. Досвід формування механізму регуляторної політики в США та можливості застосування його в Україні [Електронний ресурс] / О. Г. Мордвінов, М. А. Погрібняк. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Ptdu/2011_2/files/PD211_28.pdf.

34. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.portal.rada.gov.ua>.

35. Офіційний сайт Державного агентства України з інвестицій та розвитку. – Режим доступу : <http://in.ukrproject.gov.ua>.

36. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

37. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.

38. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.

39. Павлішенко І. Б. Державне регулювання підприємництва в Україні: напрями та пріоритети [Електронний ресурс] / І. Б. Павлішенко. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/17_1/258_Pawliszenko_17_1.pdf.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Практичні завдання
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ
ТА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА"
для студентів спеціальності
8.15010008 "Публічне адміністрування"
всіх форм навчання**

Укладач **Шумська** Ганна Миколаївна

Відповідальний за випуск *Гавкалова Н. Л.*

Редактор *Лященко О. Г.*

Коректор *Маркова Т. А.*

План 2015 р. Поз. № 118.

Підп. до друку 17.04.2015 р. Формат 60×90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 2,0. Обл.-вид. арк. 2,5. Тираж 50 пр. Зам. № 33.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Леніна, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*